

*Церковняк-Городецька Олеся,
кандидат філологічних наук, викладач,
Військовий інститут телекомунікацій та
інформатизації імені Героїв Крут,
super_olesya@ukr.net*

КОНТРАСТ ЯК СТИЛІСТИЧНА ФІГУРА У ТВОРЧОСТІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

*«Він був сином мужика – і став володарем у царстві духа.
Він був кріпаком – і став велетнем у царстві людської культури».
І. Я. Франко*

Творчість Т.Г. Шевченка унікальна різноманітними художніми засобами, багата на різноманітні тропи, стилістичні фігури або фонічні засоби, зокрема, філолог Б. Леськів у словнику «Фігури мови Тараса Шевченка» говорить про 154 художніх засобів, які звичайно не вичерпують усієї багатющої мовної поетової палітри. Особливу роль відіграє така стилістична фігура, як контраст.

Контраст – стилістична фігура протиставлення явищ, предметів, характерів; посилює змістовне й емоційне звучання твору. Контраст часто перебуває в центрі гострої сатири. Сам художник зазначає, що полотна його побудовані на контрасті, який є найкращим засобом для розуміння світу.

У Тараса Шевченка контраст – не просто художній прийом, а мистецький підхід, метод пізнання дійсності, в якій було аж надто багато протиріч. Прийом протиставлення багатих і бідних, невільників і вільних людей, чесних і безчесних, підлих та справедливих, щасливих та нещасних, можна сказати, універсальний у «Кобзарі». Для змалювання зміни емоційного стану головного героя поезії «Мені тринадцятий минало» автор використовує прийом контрасту. Перша й третя частини твору протиставляються другій: *Сонце гріло, не пекло! – Та недовго сонце гріло...; Тойді так приязно молилось – недовго молилось.*

Суспільно-політична сатира на самодержавство в поемі «Сон». Жахливий контраст між чудовим пейзажем та вакханалією кріпосництва (ліричний герой пролітає над Україною, Росією і бачить, як

Край неба палає, соловейко в темнім гаї сонце зустрічає.

А далі –

*Латану свитину з каліки знімають,
З шкурою знімають, бо нічим обуть
Княжат недорослих; а он розпинають
Вдову за подушне, а сина кують,
Єдиного сина, єдину дитину,
Єдину надію! в військо оддають!
Бо його, бач, трохи! А онде під тином
Опухла дитина, голоднеє мре,
А мати пшеницю на панцині жне.*

Картина Сибіру в поемі «Сон» (Сибір – місце заслання політичних ворогів; Сибіром лякають поміщики кріпаків. Шевченко осуджує деспотію і прославляє героїв, які «тяжко караються» в неволі. Образ «катованого вольнодумця», сміливого борця за свободу). Про поему «Сон» Шевченка Іван Франко згодом сказав: «Сміливий маніфест слова проти темного царства» [1, с. 17].

Складний процес вивчення, пізнання та осмислення спадщини Т. Шевченка на тлі сучасних гуманітарних викликів триває. Актуальним видається продовження міждисциплінарних досліджень у галузі шевченкознавства, які ґрунтувалися б на здобутках історії, культурології, мистецтвознавства, біографістики, філософії тощо.

Образ Т. Г. Шевченка, який формується в науковому дискурсі, має бути багатогранним, різноплановим, звільненим від стереотипів і «нудної канонізації».

ЛІТЕРАТУРА

1. Франко І. Додаткові томи до Зібрання творів у п'ятдесяти томах / Рекол.: М. Г. Жулинський (голова) та ін. Київ: Наук. думка, 2008. Т. 52: Оригінальні та перекладні поетичні твори / Ред. тому М.П. Бондар. 1040 с.: іл.
2. Леськів Б. Фігури мови Тараса Шевченка. Тернопіль, 1998.